

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra obecné zootechniky a etologie

**Management a welfare pony a koní používaných jako
pouťové atrakce pro svezení dětí**

Bakalářská práce

Autor práce: Klára Straková

Obor studia: Chov koní

Vedoucí práce: doc. Ing. Jitka Bartošová, Ph.D.

© 2019 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "**Management a welfare pony a koní používaných jako pouťové atrakce pro svezení dětí**" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 19. dubna 2019 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Jitce Bartošové, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce, ale také za její lidský přístup a ochotu jakou měla po celou dobu naší spolupráce. Dále bych ráda poděkovala PhDr. Lence Peškové, DiS. a svému konzultantovi Ing. Janu Nagy za pomoc při vypracování, doporučení a nasměrování správným směrem.

Management a welfare pony a koní používaných jako pouťové atrakce pro svezení dětí

Souhrn

Bakalářská práce s názvem „**Management a welfare pony a koní používaných jako pouťové atrakce pro svezení dětí**“ se zabývá studiem koní a pony využívaných pro komerční účely na poutích. V práci je stručně charakterizován původní význam poutí, vznik prvních kolotočů a jejich souvislost s dnešním využitím koní a pony pro kolotoč. Dále stručně popisují využití koní a poníků v minulosti a následně práci zaměřují především na welfare těchto zvířat, jejich životní podmínky a zjištěné nedostatky.

Životní podmínky a welfare poníků, využívaných jako pouťová atrakce, jsou kritizovány odbornou veřejností, neziskovými organizacemi zabývající se chovem a ochranou zvířat i návštěvníky v řadě zemí napříč kontinenty. Tito poníci bývají vystaveni mnohahodinovému stereotypnímu chození v prakticky neměnné pozici na malém kruhu a v nevyhovujících podmínkách (např. okolní ruch, nevhodný terén, apod.). Často jsou vystaveni i nedostatečnému pitnému režimu, bez možnosti odpočinku a nevhodnému stájovému managementu, který jim neumožňuje dostatečnou rekonvalescenci. U těchto poníků jsou patrné výskyty poruch a onemocnění pohybového aparátu, dále pak i výskyt stereotypního chování.

Cílem bakalářské práce je formou literární rešerše vědeckých a legislativních pramenů zabývajících se primárně studiem welfare těchto koní, přispět k zajištění lepších životních podmínek a bezpečnostních opatření při jejich využívání do budoucna. Dále bylo cílem práce vypracování seznamu provozovatelů těchto pouťových atrakcí za účelem zjištění počtu takto využívaných koní a poníků na území České republiky.

Klíčová slova: pony, koně, svezení dětí, pouťové atrakce, welfare

Management and welfare of carousel-ride ponies and horses

Summary

Bachelor thesis called "**Management and welfare of carousel-ride ponies and horses**" deals with the study of horses and ponies used for commercial purposes on pilgrimages. The thesis briefly characterizes the original meaning of pilgrimages, the origin of the first roundabouts and their connection with today's use of horses and pony for carousel. Furthermore, I briefly describe the use of horses and ponies in the past and then focus the work on the welfare of these animals, their living conditions and identified shortcomings.

Living conditions and welfare of carousel-ride ponies are criticized by the professional public, non-profit establishment undertake to breed and protecting animals, also visitors in a number of countries across the continents. These ponies are exposure to many hours of stereotypical walking in a practically unchanged position on a small circle and in unsatisfactory surroundings (eg ambient noise, inappropriate terrain, etc.). They are often exposed to inadequate drinking, without rest and unsuitable stable management, which does not allow them sufficient recovery. These ponies show the apparent disturbances of the musculoskeletal apparatus, as well as the incidence of a stereotypical manner.

The aim of the bachelor thesis is in the form of a literature review of scientific and legislative sources dealing primarily with the study of the welfare of these horses, to help to ensure better living conditions and security measures in their future use. Further, the aim of the bachelor thesis was to develop a list of the keepers of these fairground attractions purpose to determine the number of horses and ponies used in the Czech Republic.

Keywords: ponies, horses, pony ride, fairground amusements, welfare

Obsah

1 Úvod	1
2 Cíl práce	3
3 Literární rešerše.....	4
3.1 Historie poutí	4
3.1.1 Pout' jako zábavní park	4
3.1.2 Matějská pout' v Praze	4
3.1.2.1 Historie Matějské pouti.....	5
3.1.3 Vznik prvních kolotočů.....	5
3.2 Využití poníků v minulosti	6
3.3 Poníci jako pout'ové atrakce	8
3.3.1 Ochrana koní proti týrání při veřejném vystoupení	9
3.3.2 Požadavky na hipodromy.....	9
3.3.3 Negativní vlivy působící na koně a pony v hipodromu	10
3.3.4 Proč je pro koně důležité mít padnoucí výstroj	11
3.3.5 Vnímání koní na poutích širokou veřejností.....	11
3.4 Welfare a životní standardy pony	12
3.4.1 Porozumění welfare.....	12
3.4.2 Kritéria pro hodnocení welfare.....	12
3.4.3 Welfare koní využívaných k rekreačnímu ježdění	14
3.4.4 Indikátory nepohody	14
3.4.5 Hodnocení welfare u koní využívaných ke komerčním účelům	15
3.5 Provoz pout'ových atrakcí s koňmi a poníky v České republice	15
3.5.1 Podmínky provozu	15
3.5.2 Světští.....	16
3.5.2.1 Rodinná pouta	17
3.5.3 Počty koní využívaných pro hipodrom	17
4 Závěr	19
5 Zdroje.....	22
6 Elektronické zdroje.....	26
7 Zdroje obrázků	26

1 Úvod

S jarem přichází čas poutí - jízdy na kolotočích, ruských kolech a dalších atrakcí. Oblíbenou kratochvílí pro děti bývá často také svezení na ponících. Rodiče za nemalý peníz tuto radost svým potomkům ochotně dopřejí. Je však radostnou i pro samotná zvířata?

Poníci v historii člověka sehráli nejednu významnou roli. V minulosti byli poníci využíváni primárně pro práci v dolech, jako dopravní prostředek nebo jako soumaři. Nosili vše od obilí po rašelinu. Uplatnění našli také u rybářů, kteří z jejich žíní vyráběli rybářské sítě. Díky tvrdým klimatickým podmínkám, ve kterých žili, jsou nenároční na krmivo a ustájení. Využití koní v minulosti bylo kromě hospodářství také těžba dříví v lese, která v hůře dostupných oblastech setrvala dodnes, dále pak jako dopravní prostředky a samozřejmě nesmíme opomenout jejich účast a utrpení ve válkách.

V současné době poníci slouží pouze k zájmovým a komerčním účelům, zejména pak pro výuku jízdy pro děti (např. parkur, drezura, apod.), vozatajství, k hipoterapii anebo k chovu a výstavám. Díky jejich malému vzrůstu jsou pro děti velkým lákadlem, čehož využívají jak majitelé jezdeckých center, tak i majitelé cirkusů nebo provozovatelé pouťových atrakcí.

Právě jízda na pouťových ponících je v poslední době kritizována nejen širokou veřejností a neziskovými organizacemi, ale také odbornou veřejností. Důvodem je nelidské zacházení s těmito zvířaty, která musí v téměř neměnné pozici na malém kruhu několik hodin denně vozit děti, mnohdy za nevyhovujících podmínek (např. nevhodný podklad, okolní ruch atd.). Dalším problémem bývá nedodržení pitného režimu nebo odpočinku. Poníci mohou odpočívat pouze ve chvíli, kdy o svezení nemá nikdo z návštěvníků zájem. Ke krmivu se obvykle dostávají vždy až po skončení práce. Existují ovšem výjimky, kdy se o své svěřence majitelé pečlivě starají. Přesto však dodnes neexistuje žádná legislativní úprava, která by přesně vymezila podmínky využití poníků pro tuto atrakci a jejich ochranu před nelidským zacházením.

Z uvedených důvodů lze u těchto zvířat předpokládat častý výskyt poruch a onemocnění pohybového aparátu (kopyta, končetiny, hřbet), a širokou škálu behaviorálních indikátorů nepohody a dlouhodobého stresu. Konkrétní informace či cílené výzkumy jsou však kusé. Zajisté není účelné využití poníků ke komerčním účelům zakázat, lze však jejich využití regulovat a dosáhnout tak oboustranně přijatelného kompromisu jak z hlediska ekonomického využití poníků, tak i jejich plnohodnotného života bez zdravotních komplikací,

jak tomu je např. u poníků využívaných k zájmovým účelům, kdy je budován pozitivní vztah mladého jezdce k jeho koni.

2 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je formou literární rešerše vědeckých a legislativních pramenů zabývajících se primárně studiem welfare koní, poukázat na životní podmínky pouťových koní a zpracovanou literární rešerší dále přispět k zajištění lepších životních podmínek těchto zvířat do budoucna. Dále je cílem práce předběžné zmapování poskytovatelů pouťových atrakcí s poníky za účelem zjištění počtu takto využívaných koní na území České republiky.

3 Literární rešerše

3.1 Historie poutí

Pouť je cesta za účelem návštěvy určitého poutního místa, které má náboženský význam. V symbolickém smyslu je pouť zároveň iniciačním aktem a úkonem odevzdání. Vyskytuje se v náboženských vírách, které přiznávají zvláštní nadpřirozenou moc či sílu určitým místům. V hinduismu představuje hlavní poutní místa tzv. čardham, židé putovali do Síló a později do Jeruzaléma, kde byla Hospodinova svatyně a archa úmluvy. V buddhismu jsou významnými místy ta, která jsou spojena s životem Gautamy Buddha, v křesťanství s životem Ježíše Krista nebo některého ze svatých, v islámu je tímto místem Mekka, rodné město Mohamedovo. Vzdálené chrámy a svatyně navštěvovali též staří Řekové a Římané, podobně i Germáni.

V křesťanské Evropě se k cílům náboženských poutí, zejména výročním poutím k místním kostelům v den jejich zasvěcení nebo v den svátku jejich patrona, soustředil společenský život včetně komediantů. S postupnou ateizací se tento zvyk osamostatnil od náboženského původu a pouť se tak v profánním světě stala synonymem zábavního parku (Mihola a kol., 2010).

3.1.1 Pouť jako zábavní park

V Evropě se místo pouti stávalo centrem společenského života. Proto se k němu přidružoval i zábavní program, který byl zejména pro děti nejvýraznějším a nejlákavějším projevem poutě. Po místech poutí kočovali se svým vybavením komedianti, majitelé kolotočů, houpaček, zábavních střelnic, strašidelných domů a dalších atrakcí, mnohdy společně s kočovným divadlem s náboženskými i světskými tématy.

Později se tento účel osamostatnil, například slavná pražská Matějská pouť se od kostela svatého Matěje v Dejvicích přestěhovala na Výstaviště a většina komediantů a zábavních parků se stěhovala bez ohledu na náboženské dění. V dnešní době se místy tradice sloučení náboženské a zábavní slavnosti obnovuje (Mihola a kol., 2010).

3.1.2 Matějská pouť v Praze

Matějská pouť je jarní zábavní akce s pouťovými atrakcemi provozovaná v zábavním parku na Výstavišti v Praze Bubenči u hranice Holešovic. Začíná v době původního svátku sv. Matěje (24. únor) a navazuje na tradici výročních poutních slavností u kostela svatého Matěje v Dejvicích (Švec, 2007).

3.1.2.1 Historie Matějské pouti

První záznam o konání poutí ke kostelu sv. Matěje je z roku 1595, kdy papež Klement VIII. vyhlásil na žádost tehdejšího pražského probošta Jiřího Bartholda Pontana z Breitenberka plnomocné odpustky pro poutníky do zdejšího kostela.

Od té doby se – s výjimkou krátkého období po bitvě na Bílé hoře – rozvíjela tradice velkých svatomatějských poutí. K proslulosti této pouti významně přispěla skutečnost, že se jednalo a dodnes jedná o první jarní pouť v Praze. Poutní křížová cesta ke kostelu s dvanácti kapličkami začínala poblíž nynější stanice metra Hradčanská.

Vzhledem k posunu charakteru pouti od náboženského k zábavnímu a zvýšení počtu účastníků, jimž už zdaleka nepostačovalo prostranství před budovou fary, se stánky a pouťové atrakce postupně přesunuly do nižších úseků poutní cesty, zejména pak na dnešní Vítězné náměstí (Švec, 2007).

Soudobá Matějská pouť je podnikem, který svými atrakcemi poskytuje návštěvníkům různé možnosti zábavy, kterých pestrost se odvíjí na základě požadavků trhu. Jízda na ponících je však přes veškeré změny trhu atrakcí jakousi stálící mezi nimi. Snad je to dáno možno i tím, že pouťový koně a pony jsou výjimeční v tom, že jsou na rozdíl od kolotočů živí, což nejvíce láká děti.

3.1.3 Vznik prvních kolotočů

Novodobý kolotoč, jak jej známe dnes, vzniknul z raných rytířských tradic v Evropě a na Středním východě. Tehdy rytíři na koních cválali v kruhu a házeli jeden po druhém míčky. Tato aktivita vyžadovala jistou dovednost a souhru s koněm. Tyto hry se dostaly do Evropy v dobách křížových výprav z dřívějších byzantských a arabských tradic. Slovo kolotoč (angl. carousel) pochází z italského slova *garosello* a španělského slova *carosella* „malá bitva“, bylo dříve používáno křížáky a popisovalo bojové přípravné cvičení nebo hru, kterou hrávali turečtí a arabští jezdci ve 12. století (Braithwaite, 1975).

V 17. století byly míčky nahrazeny malými kroužky visícími nad hlavami jezdců, kteří je za pomoci kopí museli strhávat. Tuto hru brzy začali hrát i prostí lidé a kolotoče se brzy začaly objevovat po celé Evropě.

Počátkem 18. století byly tyto dřevěné kolotoče stavěny a provozovány na různých veletrzích a shromážděních Evropě. Na Place du Carrousel v Paříži byl postaven první kolotoč s dřevěnými koňmi určený jako atrakce pro děti (Clark, 1964). Dřevěná zvířata a mechanismy byly vyráběny v zimních měsících, na jaro pak provozovatelé atrakcí jezdili

po různých regionech a provozovali své kolotoče. Tyto rané kolotoče neměli žádné plošiny, dřevěná zvířata visela pouze na řetězech a vznášela se vzduchem. Kolotoče byly často poháněny poníky, kteří chodili neustále v kruhu nebo lidmi, kteří kolotoč roztáčeli za pomoci provazu (Braithwaite, 1968).

Kolotoč, který dnes známe z poutí jako nevšední zábavu, měl již historicky zábavní funkci, ale na svém počátku sloužil pouze jako tréninková pomůcka pro získání jezdeckých dovedností a prohloubení soužití a vzájemného propojení jezdce a zvířete.

Zlidovění této zábavy otevřelo dveře jejímu komerčnímu využití a z tréninkové pomůcky se stává pouhá atrakce, která ztrácí svůj původní smysl prohloubit spojení jezdce a koně; kůň je vnímán pouze jako zdroj krátkodobé zábavy. Zvíře je zde postaveno pouze do role pohonu atrakce – poskytovatele síly. Jeho místo zaujímá dřevěná napodobenina, která nevyžaduje jezdecké schopnosti, potřebnou péči a je relativně bezpečná pro kteréhokoli návštěvníka atrakce.

3.2 Využití poníků v minulosti

V minulosti byly stroje poháněné koňmi špatně dokumentovány. V 5. století př. n. l. se lidé naučili využívat sílu zvířat k pohonu obilných mlýnů - využívali se zejména osli. Později lidé používali i koně, ale především staré a slepé. Ve středověku byly obilné mlýny poháněny vodou nebo větrem. Koně je poháněli pouze v oblastech, kde nebyly vhodné podmínky pro využití jiného pohonu než koňské síly. V dolech koně otáčeli kola k pohonu vodních pump, jeřábů nebo vyzvedávání vody, rudy nebo horniny. Pouze několik zpráv dokumentuje využití koní na zvedání stavebního materiálu např. stavba katedrály ve Florencii nebo přesun obelisku v Římě. V zemědělství se koně využívali kromě vodních pump a obilných mlýnů na pohon řezaček třtiny nebo mlátiček, v zámoří u lisů na seno a slámu nebo při zpracování kukuřice a cukrové třtiny. Před zavedením parního stroje se koně využívali v textilním průmyslu pro zpracování surovin (len, bavlna, vlna) na pilách, pokud nebyla k dispozici vodní energie. Během 17. až 19. století byly malé říční přívozy poháněné koňmi (hlavně v Anglii a USA), v Amsterdamu byly koně používány na odvodňovacích kanálech k pohonu dopravníku na odstraňování bahna z vodního kanálu. Pracovní podmínky a ustájení koní pohánějících kola byla méně než optimální (chození v malém kruhu, nepřiměřené podmínky pro těžbu, nepřetržitý provoz). Zejména soustavná práce koně silně stresovala (Meyer, 2004).

Obr. 1: Kůň pohánějící kolo

V roce 1847 byla zakázána práce žen a dětí v uhelných dolech. Vznikla tím velká poptávka po shetlandech jako důlních koních (Edwards, 1995).

Poníci do dolů vcházeli ve čtyřech letech. Zde strávili prakticky celý svůj život a teprve po mnoha letech pod zemí (s výjimkou prázdnin jednou ročně) jim bylo umožněno vrátit se na pastvu na zasloužený důchod (Straková, 2006).

V dřívějších dobách byli koně v dolech často postiženi očními chorobami a slepotou, která pravděpodobně vznikla v důsledku nedostatku karotenu (vitamínu A). Tento předpoklad je založen na záznamech o krmení koní nízko karotenovou stravou (seno, oves, melasa, otruby), i na odbarvení tělesného tuku u důlních koní, stejně jako klinická pozorování kupříkladu častá zranění na hlavě a změny chování. Jiné příčiny tohoto postižení ovšem nelze vyloučit. Pozorování koní pracujících v dolech nám dává informace o důsledcích nedostatku vitamínu A, která jsou jen zřídka pozorovány u koní konvenčně krmených (Meyer, 1999).

V dolech pracovalo mnoho různých plemen poníků a jejich kříženců. Když přišli do dolů, museli se nejprve vycvičit. Jejich učenlivost a temperament umožňovaly, aby byli zaškoleni v tolika dnech, jako velšský pony. Shetlandský pony byl ideální pro práci v podzemí, protože se díky své malé postavě mohl dostat i do těch nejužších a nejnižších šachet. Robert Brydon odhaduje, že poník urazil při práci více než 4 828 km za rok. Podmínky pro poníky a horníky pracující v dolech byly velmi tvrdé a nebezpečí nebylo nikdy daleko. Existují i historky, kdy poníci zachránili horníkům život a naopak. V dolech byli používáni ještě po roce 1970 (Anonym, 2007). Pravděpodobně poslední poník "vyfáral" v roce 1999 taktéž ve Velké Británii. Poslední poník v USA ukončil svoji práci v roce 1971, v Německu v roce 1970, v Kanadě 1978, ve Francii v roce 1969 (Vávra, 2017).

Obr. 2: Poník pracující v dole

3.3 Poníci jako pouťové atrakce

„První vídeňský kolotoč s poníky“, jak se oficiálně jmenuje atrakce, která nabízí dětem i dospělým svezení na koních malého vzrůstu či na jimi tažených vozíčkách, funguje v Prátru od roku 1887. V posledních letech se ale množily stížnosti návštěvníků, kterým se nelíbilo, že poníci musí dennodenně běhat v kruhu na malém prostoru. Mluvčí zábavního parku ale zdůraznila, že chovatelé se vždy snažili koníkům zajistit maximální komfort. Nyní podle ní zvířata poputují do „koňského důchodu“. Na místě, kde dosud za doprovodu mechanických varhan poníci vozili návštěvníky, vznikne atrakce, která podle mluvčí „bude odpovídat současné době“. (Anonym, 2016).

Obr. 3: Vídeňský kolotoč s poníky

Dle Liestmanové (2016) je jízda na ponících úžasná služba, která je zábavná jak pro děti, tak i pro samotné vodiče. Poskytování jízd na ponících tvoří nemalou část jezdeckého průmyslu a to není možné jen tak přehlížet. Založení takového podnikání je nutno pečlivě

zvážit a naplánovat, protože poskytování jízdy na ponících malým dětem a navíc v různých prostředích není jednoduchá záležitost a je potřeba zajistit, aby byla co nejbezpečnější.

3.3.1 Ochrana koní proti týrání při veřejném vystoupení

Podle „Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu“ nemohou být zvířata v zájmových chovech použita pro publicitu, představení, výstavy, soutěže a podobné akce, jestliže organizátor nevytvořil nezbytné podmínky tak, aby byla zajištěna pohoda zvířat, jejich zdraví a kondice. V České republice podmínky konání veřejného vystoupení upravuje **§ 8 zákona č. 246/1992 Sb.**, na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje, že při veřejném vystoupení zvířat musí být pro jejich organizování stanoven pořadatel, který odpovídá za jejich přípravu, průběh a kontrolu (Veřejná vystoupení a svody zvířat | Státní veterinární správa).

Veřejným vystoupením se rozumí jednorázové nebo opakované provádění činnosti se zvířetem nebo zvířaty chovatele, které je přístupné veřejnosti, a to i prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, za účelem výchovy, vzdělávání, reklamy, soutěže nebo za účelem podnikání, nebo činnost, při které vznikne doklad o zvířeti, který je hodnocením jeho vzhledu, výkonu nebo určitých vloh, za veřejné vystoupení se nepovažuje svod zvířat (Ochrana zvířat, eAGRI).

3.3.2 Požadavky na hipodromy

Ze vzorových řádů ochrany zvířat při činnosti fiakristů a povozníků a při veřejném vystoupení zvířat v cirkusu¹ jsem vybrala nejdůležitější podmínky pro provoz hipodromu:

- vystoupení se mohou se účastnit pony od 4 let věku;
- lze používat jen zdravá zvířata a v dobré kondici;
- maximální doba práce koní je stanovena na 8 hodin denně;
- každou hodinu mají mít koně přestávku na odpočinek a napojení;
- minimální spotřeba vody na jeden kus a den je 45 l na koně (pony 20 l / den);
- je nutno zabezpečit dostatečný zdroj nezávadné vody a odpovídající způsob podávání tekutin podle podmínek klimatu;

---

¹ Ochrana zvířat při veřejném vystoupení - EnviWeb.cz. *EnviWeb.cz - zpravodajství o životním prostředí, profesní ekologie, odborné akce* [online]. Copyright © 1999 [cit. 14.04.2019]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/74288>

- je nutno zabezpečit napájení před zahájením pracovní činnosti a v průběhu dalších šesti hodin minimálně jednou v odpovídajícím množství v závislosti na plemeni a stáří koně, minimálně 10 l vody;
- je nutno zajistit dostatek vhodného krmiva dávkou sena v minimální hmotnosti rovnající se 2 % živé hmotnosti koně na kus a den;
- při extrémních klimatických podmínkách, za které se považuje okamžitá teplota přesahující + 25°C při trvalém slunečním záření, je nutno zajistit po jedné hodině stání na stanovišti alespoň 15 minutový pobyt ve stínu a napojení;
- je nutno zajistit prostor pro případnou izolaci poraněných nebo nemocných koní;
- je nutno zajistit dostatek vhodného materiálu k podestlání zvířat;
- je nutno zajistit dostatek prostoru k tomu, aby zvířata mohla v místě odpočinku zaujmout odpovídající přirozený postoj.

Pořadatel je oprávněn zamezit nevhodnému chování drezérů nebo cvičitelů. Za takové chování se považuje zejména:

- nadměrné pobízení unaveného zvířete;
- nadměrné používání biče nebo jiného předmětu, který bič nahrazuje;
- použití nedovolených nebo poškozených pomůcek a výstroje zvířete, které mohou působit zvířeti utrpení;
- pokračování v činnosti s poraněným, prokazatelně zchromlým nebo vyčerpaným koněm.

Pořadatel je dále povinen:

- z důvodu ochrany koní ukončit jejich veřejné vystoupení v případě nevhodných klimatických podmínek;
- vyloučit z veřejného vystoupení zvíře v případě, že by se u něj projevil příznaky nemoci, stresu, či jiné negativní příznaky, které by vedly k jeho utrpení.

3.3.3 Negativní vlivy působící na koně a pony v hipodromu

Existuje etická debata o používání poníků pro pout'ové jízdy na městských veletrzích, protože tato zvířata mohou během své kariéry rozvinout progresivní asymetrii pohybu. Ke zkoumání tohoto problému Oosterlinck, Gasthuys, et al. (2013) použili 21 poníků, kteří byli využíváni pro pout'ové jízdy, a chodili přes systém tlakových desek. Výsledky

naznačovali celkově méně symetrický pohyb v kolotoči, ale postupná pohybová asymetrie způsobená dlouhodobým jednostranným kroužením se zdála být nepravděpodobná.

3.3.4 Proč je pro koně důležité mít padnoucí výstroj

Výstroj, která omezuje koně v pohybu, může mít negativní vliv na jeho blahobyt. V některých jezdeckých disciplínách je aktivita huby nepřipustná (např. otevírání huby). Otevírání huby je zde penalizováno, protože je znakem špatného výcviku koně nebo nedostatku soustředění a celkové nespokojenosti s aktivitou, na které se účastní. To vysvětluje dostupnost široké škály nánosníků a podbradníků navržených tak, aby bránily koni v otevření huby. Některé nánosníky jsou na soutěžích ve vysoké drezuře zakázané. I když uzdečka je povinná, nánosníky jsou považovány za příliš omezující. Přesto platná mezinárodní pravidla přehlížejí fakt, že nánosníky se mohou zdát neškodné, ale některé jejich podoby jako je např. Hannoverský nánosník, se zavírá ráčnou, která drží čelisti koně pevně sevřené.

Některé jezdecké manuály a soutěžní pravidla navrhují, aby byla u nánosníků používaná míra vůle na dva prsty, což by mělo koně ochránit před přílišným utažením nánosníku. Pravidla ale bohužel neuvádějí, kde se má tato míra používat. Bylo zjištěno, že koně používající uzdečky s těsnými nánosníky procházejí reakcí na fyziologický stres a mohou mít poškozené vaskulární prokrvení. Následkem toho z hlediska welfare by mělo být použití jakéhokoliv nánosníku, který způsobuje jakékoliv omezení pohybu čelisti co nejdříve přehodnoceno (McGreevy, 2012).

V zájmu welfare a vyhnutí se otupění koně si jezdci a majitelé koní musí být vědomi napětí, které používají při tréninku koní nebo při jízdě a snažit se ho udržovat na minimální úrovni (McGreevy, 2012). Pozice hlavy a krku koně vyvolané napnutím otěží přitom může kompromitovat welfare (Caspar, 2015).

3.3.5 Vnímání koní na poutích širokou veřejností

Připisování emocí koním a pochopení toho, jak mohou faktory prostředí ovlivnit emoční stavy, může ovlivnit postoje majitelů a ošetřovatelů koní ke koňskému welfare. Následně může být ovlivněn způsob, jak o koně pečují a jak s nimi zacházejí. Spíše ženy než muži jsou přesvědčeni, že koně vyjadřují bolest, žárlivost, smutek, úzkost a nudu. Laické chápání emočních stavů koní a s tím spojených kontextů, které emoce vyvolávají, lze použít ke vzdělávání majitelů a ošetřovatelů koní s ohledem na environmentální omezení a negativní interakce člověka a zvířete, kterým jsou koně vystavováni při každodenním zacházení (Hötzel et al., 2019). U lidí se vyjadřování emocí s věkem mění, ale u domestikovaných zvířat

nemáme v této oblasti dostatek informací. Je prokázáno, že stárnutí u koní ovlivňuje chování a fyziologické vyjádření emocí v reakci na stresový podnět. Znalost vlivu stárnutí na stresovou reakci by se mohla stát zásadním faktorem v porozumění welfare koně a rozvoji behaviorálních vzorců (Baragli, 2014).

3.4 Welfare a životní standardy pony

3.4.1 Porozumění welfare

Každý majitel a chovatel zvířete je povinen zajistit jeho spokojenost. Ne vždy však je tato povinnost řádně plněna, ať už vědomě či z neznalosti základních potřeb zvířete. Hodnocení životních podmínek zvířat zkoumá, jak se zvíře cítí. Díky legislativním opatřením mají koně jistá práva, která jim mají zajistit optimální podmínky pro jejich život. Není však jednoduché určit optimální podmínky pro koně. Lidé si často neuvědomují, že potřeby koní se velmi liší od potřeb člověka, a proto je nutné při stanovení optimálních podmínek vycházet ze studií jejich přirozeného chování a prostředí (Mills, 1999). Základní myšlenkou welfare je ctít a chránit hodnotu života, nad nimiž má chovatel nadvládu (Webster, 2005).

Klíčové otázky při posuzování dobrých životních podmínek zvířat jsou v tomto případě:

- Žije zvíře přirozeným životem?
- Je zvíře v prostředí, ve kterém se vyvinulo a kterému se přizpůsobilo?
- Je zvíře zdravé?
- Je zvíře schopno dosáhnout normálního růstu, dobrého zdraví pro udržení kondice v dospělosti?
- Je zvíře šťastné?
- Prožívá zvíře pocit osvobození od duševní tísně? (Webster, 2005)

3.4.2 Kritéria pro hodnocení welfare

Rok po vydání knihy *Animal Machines* (1964), ve které autorka Ruth Harrisonová upozornila na nepopiratelné utrpení telat žijících v telecích bednách a slepic v klecovém chovu, byla ve Velké Británii sestavena tzv. Brambellova komise. Tato komise navrhla, že by všechna zvířata měla mít přinejmenším svobodu vstát, lehnout si, otočit se, očistit si tělo a natáhnout končetiny. Tyto minimální požadavky byly přepracovány a Britskou radou pro welfare zvířat (Farm Animal Welfare Council – FAWC) vydány jako tzv. koncepce **pěti svobod**.

Dosažení správného welfare v chovech lze tedy dle FAWC zajistit dodržováním těchto následujících podmínek (Webster, 1999):

1. **Odstranění hladu, žízně a podvýživy** – zabezpečením bezproblémového a neomezeného přístupu ke krmivu a zdravotně nezávadné vodě (u mláďat k tekutinám jako je mlezivo a mléko) v množství nezbytném pro zachování optimálního zdravotního stavu a životní energie (vyloučení metabolických poruch);
2. **Odstranění nepohodlí** – zajištěním odpovídajícího prostředí včetně zabezpečení před nepřízní makroklimatu, zabezpečení odpočinku atd.;
3. **Odstranění příčin vzniku bolesti a nemoci** – odstraněním rizikových faktorů, prevence onemocnění a nákaz;
4. **Možnost projevů normálního chování** – vytvoření prostoru pro realizaci přirozených etologických aktivit a sociálních kontaktů příslušných druhu, pohlaví a věkové kategorii zvířat;
5. **Odstranění strachu a deprese (úzkosti)** – omezením bezdůvodného působení negativních stresových vlivů a zabezpečení podmínek, jež vylučují mentální strádání (Farm Animal Welfare Council, 2009).

Podle Webstera (1999) by měla být přidána také šestá svoboda, tedy svoboda vykonávat volně a osobně kontrolu nad vlastní životní pohodou a tím se vyhnout utrpení a strádání. Sám autor přiznává, že tato šestá svoboda je spíše mlhavým principem oproti předchozím pěti svobodám, které jsou velmi určité, pragmatické a vedou k praktickému řešení.

Z evropských zdrojů podporovaný výzkumný projekt Animal Welfare Indicators (AWIN, 2011-2015) se zaměřil na zlepšení welfare zvířat prostřednictvím praktických hodnotících protokolů vhodných k provádění na farmách. Projekt popisuje užití přístupu AWIN na vývoj protokolu hodnocení welfare u koní (*Equus caballus*). V porovnání s dosavadními hodnotícími protokoly pro další živočišné druhy zavádí protokol AWIN pro koně mnoho inovativních aspektů. Jako příklad je uvedena implementaci dvouúrovňové strategie zaměřené na vylepšení použitelnosti na farmě používáním elektronických nástrojů k získání standardizovaného sberu dat a podporu rychlých výstupů. Další vylepšování protokolu je nutné, aby bylo možné shromáždit data z větší referenční populace a zadruhé zlepšit protokol vzhledem k různým typům ustájení koní a různým podmínkám chovu (Dala Costa, 2016).

3.4.3 Welfare koní využívaných k rekreačnímu ježdění

V posledních letech se welfare koní určeným k rekreačnímu ježdění stalo čím dál významnějším problémem, jak vyplývá z jejich vysokého zastoupení ve výzkumech po celém světě. Bohužel je známo pouze minimum informací o welfare koní používaných ke komerčním účelům. Odborná literatura se k uvedenému tématu primárně zaměřuje na pozorované problémy v oblasti welfare, měřitelné indexy welfare a role těchto indexů na hodnocení welfare koní. Dodnes byl proveden pouze omezený výzkum klíčových faktorů spojených s welfare rekreačních koní a příčin welfare problémů.

Za blahobyt těchto koní je v první řadě zodpovědný sám majitel. Welfare rekreačních koní je převážně dáno chovatelskými zásahy a zacházením majitele s koněm. Dostupná literatura, i když je nečetná, popisuje možný vztah mezi vlastnostmi majitele koně a důsledky pro welfare koně. Důležitým determinantem zacházení s domestikovanými zvířaty a návazných výstupů v oblasti welfare je vztah člověk - zvíře (Hemsworth, 2015).

K zabezpečení ochrany welfare jezdeckých koní bez ohledu na jejich specifickou roli, bychom měli usilovat o konsensu v oblasti objektivních prostředků identifikujících behaviorální signály mentálního stavu. Současný technologický pokrok umožňuje objektivní hodnocení pohybových vzorců, ale mnohé aspekty chování pod sedlem jsou dosud hodnoceny na základě subjektivního úsudku (Hall, 2013).

3.4.4 Indikátory nepohody

Odhalování rizikových faktorů abnormálního stereotypního chování u koní může pomoci v navrhování ochranných opatření. Sociální izolace, ustájení, podmínky zacházení s koňmi a režim krmení mají silný vliv na rozvoj stereotypního a abnormálního chování.

Obecné přesvědčení, že interakce bezproblémových koní s koňmi se stereotypním chováním zvyšuje riziko naučení těchto zlovyků nebylo nikdy podloženo. Vystavení sousednímu koni se stereotypním chováním je signifikantní rizikový faktor provádění stereotypního chování. Také agresivní chování k jiným koním zvyšovalo pravděpodobnost stereotypie u agresora (Nagy, 2008).

Stereotypní chování je běžně pozorováno u domestikovaných koní stejně jako u mnoha nedomestikovaných druhů v zajetí. Slovo stereotypie má mezi chovateli znepokojivě negativní konotace. Stereotypní chování je často viděno jako zlovyky a proto mnoho majitelů a organizací usiluje o jeho zamezení tvrdšími fyzickými a mechanickými prostředky. Takové intervence mohou způsobit chronický stres a další poškození welfare koně. Existuje

názor, že stereotypie je nástroj jak se koně vyrovnávají se stresem, ale přesvědčivé důkazy o této funkci jsou mlhavé (Roberts, 2017).

3.4.5 Hodnocení welfare u koní využívaných ke komerčním účelům

Postoje se již dlouho používají jako užitečný nástroj pro popis chování zvířat a jejich emočních stavů, zůstává ale obtížné objektivně je hodnotit v terénních podmínkách. Tyto ukazatele zdůrazňují přesnost používání postojových prvků k hodnocení celkového stavu zvířat a jsou důležitou nápovědou pro hodnocení welfare zvířat (Lesimple et al., 2012).

Rochais et al. (2016) zjistili, že snížené zaujetí pozornosti a úroveň problémů se zády spolu koreluje. Dvě různé evaluační techniky hodnotící stav páteře u koní přinesly podobné výsledky. Konečné výsledky poskytovali zajímavé postřehy pro hodnocení zvířecího welfare, kdy zaujetí pozornosti by se mohlo stát spolehlivým indikátorem chronické bolesti a tedy užitečným nástrojem k rozpoznání trpících zvířat. Chronická bolest je považována za jev, který ovlivňuje kognitivní funkce koně včetně pozornosti. Ztráta pozornosti má pravděpodobně vliv na vykonávání každodenních činností, a proto má negativní dopady.

Siniscalchi (2014) tvrdí, že ve zvířecí říši existují rozšířené důkazy o lateralitě v užívání končetin i v chování. Lateralizace končetiny se vyskytuje u několika druhů savců včetně divokých a domestikovaných koní. Upřednostňování levé přední končetiny může odrážet dominantní roli pravé hemisféry při ovládní chování ve stresových situacích.

3.5 Provoz pouťových atrakcí s koňmi a poníky v České republice

3.5.1 Podmínky provozu

Z hlediska legislativy patří provoz jakékoliv pouťové atrakce k živnostem volným. Není tedy potřeba žádného speciálního povolení ani školení pro provoz takové atrakce. Do této kategorie bohužel spadají i atrakce s koňmi či poníky. Státní veterinární správa však provádí pravidelné kontroly dodržování welfare zvířat. Provádí tedy dohled nad dodržováním ustanovení zákona na ochranu proti týrání zvířat, který je tak jedním z mála legislativních regulátorů provozu těchto atrakcí. Za posledních sedm let bylo nejvíce kontrol provedeno v roce 2010 a nejvíce pochybení inspektoři prokázali v roce 2011 (viz Tab. 1). V roce 2018 byly provedeny již čtyři kontroly bez nalezení jediného pochybení (Dandová, 2005).

Tab. 1: Provedené kontroly v jednotlivých letech

Rok	Pochybení z celkového počtu kontrol (%)
2010	0,5
2011	12,6
2012	0,35
2013	1,13
2014	0,60
2015	0,91
2016	0,15
2017	0,27

3.5.2 Světští

Provozovatelé pouťových atrakcí, lidově „kolotočáři“ patří do skupiny nazývané světští, odvozeno od „světem jdoucí“. Světští bývají považováni za specifickou skupinu, charakteristickou svým neusedlým způsobem života spojeným s určitými profesemi, jazykem, kulturními zvyky a hodnotami. Tito lidé přitahují svým svobodným a romantickým způsobem života usedlé obyvatelé odedávna. Lidé jim říkají různě, avšak nejčastěji komedianti, cirkusáci, herci, jauneráci a kolotočáři. Původ tohoto řemesla není znám, avšak historici se domnívají, že světští vznikli z kejklířů, herců, pěvců či kramářů (Bradáčová, 2014).

V České Republice se nachází velké množství podnikatelů nabízejících atrakce s koňmi nebo poníky. Tito jsou sdruženi do Asociace výrobců, distributorů a provozovatelů podniků lidové technické zábavy České Republiky. Asociace je tvořena asi dvě stě rodinami, které jsou vzájemně provázané. Existuje však mnoho rodin, které nejsou členy asociace. Ta zastřešují čtyři sdružení. Největším je Česká asociace majitelů atrakcí, lunaparkových zařízení, cirkusů, varieté a stánkového prodeje „Palma“ Václava Kočky se sídlem v Praze, která působí v celých Čechách a byla registrována na Ministerstvu vnitra 9. 12. 1994. Další je Asociace výrobců, distributorů a provozovatelů LTZ České republiky se sídlem v Klatovech zastupuje Vlastimil Lagron a byla registrována 15. 3. 1995 a působí v Pošumaví. Třetím sdružením je Sdružení provozovatelů LTZ – Liteza Matěje Nového registrované 3. 11. 2003 a čtvrtým je Národní kolotočová společnost Brno – SCHULZ Vlastimila Schulze registrovaná

16. 5. 2003, obě sdružení pocházející z Brna si rozdělily působnost na Moravě (Čechtický, 2013).

Lagronova asociace reprezentuje přes čtyřicet rodin světských a dvě stě atrakcí a její představitel zastává názor, že by se „byznys“ měl do budoucna řídit jako vázaná živnost s cílem udržet současný stav. Když se v minulých letech pokoušeli v Česku podnikat s kolotoči i přistěhovalci, nepustili je místní svěští podle Lagronových slov mezi sebe (Čáp, 2009).

3.5.2.1 Rodinná pouta

I když se třeba neznají přímo osobně, určitě už o sobě všichni slyšeli. Tak líčí provázanost své velké rodiny svěští, u kterých je každý tak trochu automechanik, obchodník, elektrikář, lakýrník, psycholog, ranhojič, šofér, vyjednaváč, statik nebo zámečník. Že jsou Janečkové příbuzní Fialových a Lagroni historicky spřízněni s Kludskými, Kopeckými nebo Kočkovými, to je jen kousíček jejich lunaparkového klubka.

Kromě společných příhod, příbuzenského propojení a rodinných rituálů spojuje dnes stovky klanů světských v Česku především jejich životní styl. Přestože o výsadní nabídku tuzexového zboží jejich poutě za uplynulých dvacet let přišly a nastupující generace v tradičních rodinách volí i méně romantické způsoby byznysu, kastovní pospolitost lidí z maringotek přežívá i v éře tvrdé obchodní konkurence, kdy je část světských nucena znovu hledat štace v zemích bývalého sovětského bloku a přivydělávat si přes zimu třeba řízením kamionů (Čáp, 2009).

3.5.3 Počty koní využívaných pro hipodrom

Rodina Helferů se odnepaměti živila prodejem a chovem koní, které mimochodem prodávala i české šlechtě. Václav Helfer se narodil roku 1896, ve svých 20ti letech začal obchodovat se svými koňmi, z jejichž prodeje si později pořídil první velký motorový řetízkový kolotoč, který byl na svou dobu moderní. Václav Helfer se oženil za Boženu Vocáskovou a pořídily si hipodrom (jízárna na malých koních), houpačky, stavěcí střelnici.²

Nejoblíbenější zálibou i prací pana Helfera je péče a drezúra koní, které vlastní. „Projížděky na koních jsou na poutích oblíbené. Stálíci jsou lochneska, klasické houpačky, řetízkový kolotoč a střelnice,“ dodal Helfer (Mašek, 2008).

---

² Není znám autor příspěvku, ani rok vydání. Citace: Historie | Kolotoče Helfer. Kolotoče Karla Helfera [online]. Copyright © [cit. 15.04.2019]. Dostupné z: <http://kolotoce-helfer.cz/historie/>

Provoz takzvaných hipodromů na poutích provozuje více světských, bohužel o vlastnících těchto atrakcí nejsou k dispozici žádné relevantní zdroje, kterými bych mohla doložit svá tvrzení. Bude za potřebí do budoucna provést další šetření za účelem zjištění všech vlastníků hipodromů na území České republiky, aby bylo možno přesně zjistit počty takto využívaných koní a pony.

4 Závěr

Využití poníků člověkem se v průběhu doby radikálně změnilo. Z pohledu historie můžeme říct, že tato plemena koní to neměla nikdy jednoduché. Zvláště, když přihlédneme k jejich rozměrům a fyzickým dispozicím. V soužití s člověkem je čekala vždy tvrdá a namáhavá práce ať již pracovali s rybáři, v dolech nebo nyní pro komerční účely na poutích. Ve všech těchto případech byly z dnešního pohledu jak fyzicky tak psychicky extrémně namáhání a přiznejme si, že oproti ostatním plemenům koní strádali snad nejvíce, pokud tedy pomíneme kupříkladu utrpení koní v 1. světové válce.

Jejich nynější využití jako pouťové atrakce má svou samostatnou a k dnešním dnům i poměrně dlouhou historii, která s sebou nese nejenom masový přístup veřejnosti k jízdě na koni, ale k nárazovému extrémnímu namáhání konkrétního zvířete v době provozování atrakce, jehož potřeby zůstávají na pokraji zájmu společnosti.

V soudobém pojetí práva zvířat na spokojený život a uznáním koncepce pěti svobod se postoj lidské společnosti mění ve prospěch zvířat a koní nevyjímaje. V zajímavě deformované symbióze pouťové atrakce, kdy dítě rozvinuté lidské společnosti mnohdy poprvé usedá na koně na pouti a přirozeně vnímá jeho chování a navazuje s ním poprvé v životě interpersonální sociální vazbu, se začíná jeho touha po jízdě na koni. Tato touha je podporována projevy globalizace, o kterých ve své práci nepíší snad z toho důvodu, že je zavnímá možná každý z nás. Jako příklad můžu uvést zábavné televizní programy pro děti, jejichž cílem je pozitivně vplývat na psychiku dítěte v počátcích jeho uvědomování si základních lidských hodnot, pozitivních a negativních lidských vlastností a vnímání rozdílů mezi nimi. V pohádkovém prostředí hlavní zvířecí roli téměř vždy představuje kůň. Bývá nositelem pozitivních vlastností, jako je laskavost, spravedlnost, vstřícný přístup k ostatním atd. Přímou vyvolává v dětské psychice pozitivní asociaci k malému poníkovi, se kterým se nejčastěji setká jako s pouťovou atrakcí, kterou komerce nabízí. Vliv výchovy rodičů a jejich cílená podpora k pozitivnímu duševnímu rozvoji dítěte může v některých případech vést až ke stavbě hlubší sociální vazbě mezi dítětem a zvířetem, kdy je dítě dále vedeno kupříkladu k jezdeckému sportu a s tím souvisejících činností při práci s koňmi.

Ale i když k takovému prohloubenému lidskému rozvoji nedochází, tak dochází u velké části lidské populace ke kritickému vnímání života zvířat. V nynější rozvinuté společnosti ovlivňované globalizačními vlivy lze pozorovat pozitivní vnímání zvířat jako součást interpersonálního lidského obranného mechanismu osobní svobody. Lidé dnes již nevnímají zvířata jako zdroj hospodářského zisku, nýbrž si je někdy až nesprávně ztotožňují s nositeli

pozitivních hodnot, i když ve většině případů lze pozitivní vztah lidí ke zvířatům vysvětlit jejich pozitivním duševním rozvojem. Lidé dnes chápou a přijímají za své, že zvířata jsou přirozenou součástí jejich života a prolínají se všemi jeho oblastmi, a co je nejdůležitější, zvířata mají na život člověka pozitivní vliv.

Nelze se tedy divit, že současná rozvinutá lidská populace odmítá negativní hospodaření a zacházení se zvířaty a je ochotna takovéto hospodaření negovat. Pout'ová atrakce jízda na poníku dnes již není vnímána jako pouhá nezávazná zábava, ale je plně vnímána její hlubší rozměr a tedy setkání dítěte s koněm jako symbolem pozitivních lidských vlastností. Zní to snad jako klišé, ale opak je pravdou. Není možno dítěti vštěpovat pozitivní lidské návyky pomocí trápeného zvířete.

Současné informační technologie dávají lidem možnost své pocity, tužby a názory hromadně globálně sdílet. Tento soudobý fenomén působí jako nevyzpytatelný katalyzátor projevů lidského chování a popsané trendy významně urychluje a znásobuje jejich četnost.

Jak soudobou situaci řešit? Ve své práci uvádím znalosti odborníků napříč lidskou historií. Lidská společnost již životní podmínky a welfare zvířat řeší dlouhou dobu a vytvořila si i nástroje, jak jich dosáhnout. Základním předpokladem pro zlepšení stavu je uvědomění si tristního stavu a přijetí odpovědnosti za něj. Pak lze tuto oblast lidské činnosti regulovat a komerčně využívaná zvířata lépe chránit.

Soudobé ekonomické možnosti lidské společnosti umožňují rozvoj chovu koní a jezdeckého sportu, který může mít pozitivní vliv na výchovu dětí a mládeže. Samotné vnímání koně či poníka jako symbolu pozitivních vlastností sebou přináší jistou míru duševního osvícení člověka v jeho vnímání okolního světa.

Současný stav poníků využívaných pro komerční účely na poutích je dle mého názoru nevyhovující. Oproti stavu poníků využívaným k provozování jezdeckého sportu, je stav poníků využívaných pouze jako pout'ové atrakce velmi špatný. Samotné morální uznání zásad welfare je pro komerční využití nedostatečné a je nutno tuto oblast řešit legislativní úpravou ve vazbě na možnou ekonomickou podporu udržení kvalitních životních podmínek pout'ových poníků společností, tedy státem nebo EU.

Cíle práce byly splněny pouze částečně, z důvodu nedostatku relevantních zdrojů dokládajících všechny majitele provozující atrakce s koňmi nebo poníky. Ze všech majitelů těchto hipodromů byl dohledán pouze jeden, i když je známo, že těchto atrakcí je v České republice více. Studium dostupných věrohodných zdrojů se mi nepodařilo zjistit skutečný hodnověrný počet poníků, kteří jsou využíváni jako pout'ové atrakce. Příčin je hned několik. Svoji rešerši vztahuji na provoz atrakcí v Čechách a situaci v zahraničí monitoruji vzhledem k

rozsahu jen okrajově. Dále se opírám, vzhledem k povaze práce, pouze o relevantní zdroje informací. Informace z neověřených zdrojů, zvláště pak názory veřejnosti publikované na sociálních sítích beru na vědomí, ale pouze co do rozměru názoru laické veřejnosti, tedy nevnímám je jako ověřenou skutečnost, ale pouze jako názor na pozorovaný jev.

Jak jsem ve své práci uvedla, provozovatelé atrakcí na našem území jsou organizováni ve čtyřech sdruženích, jejichž náplní činnosti je obstaravatelská a zprostředkovatelská činnost v oblasti lidově technické zábavy, dále pak i provoz lidově technické zábavy. Tyto informace jsou uvedeny též na jednotlivých živnostenských oprávnění jednotlivých fyzických osob. Nikdo z provozovatelů, ať již úmyslně nebo neúmyslně přímo neuvádí konkrétní provoz atrakcí s koňmi či poníky. Důvodů může být několik. Za prvé zde není žádné legislativní ustanovení, které by to provozovateli atrakce přímo ukládalo. Za druhé provozovatel atrakcí poskytuje služby veřejnosti komplexně v široké škále činností a svou povinnost si splnil uvedením této skutečnosti na živnostenské oprávnění. To ovšem znamená, že studium informací z obchodních a živnostenských rejstříků neposkytne potřebné informace o využití koní a pony ke komerčním účelům. Naproti tomu četnost diskuzí na toto téma kupříkladu na sociálních sítích naznačuje, že využívání poníků na poutích je poměrně časté. Zjištění reálného stavu věci tedy vyžaduje terénní průzkum a další šetření na místě, to však již přesahuje rozměry odborné rešerše.

5 Zdroje

1. ANONYM, 2007. Proslavili se svou prací v dolech [online]. [cit.2.4.2019]. Dostupné z: <http://www.aslan.estranky.cz/clanky/historie-plemene-shp/vo.html>
2. ANONYM, 2016. Z Prátru zmizí tradiční atrakce. Po 129 letech skončí jízda na ponících [online]. [cit.6.4.2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/zajimavosti/z-pratru-zmizi-tradicni-atrakce-po-129-letech-skonci-jizda-na-ponicich.A160708_170158_ln-zajimavosti_ele
3. BARAGLI, Paolo, Valentina VITALE, Lola BANTI a Claudio SIGHIERI, 2014. Effect of aging on behavioural and physiological responses to a stressful stimulus in horses (*Equus caballus*). *Behaviour* [online]. **151**(11), 1513-1533 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1163/1568539X-00003197. ISSN 0005-7959. Dostupné z: https://brill.com/abstract/journals/beh/151/11/article-p1513_1.xml
4. BRAITHWAITE, D., *Savage of King's Lynn*, (Patrick Stephens Ltd., Cambridge, 1975).
5. BRAITHWAITE, D., *Fairground Architecture*, (Hugh Evelyn, London, 1968).
6. BRADÁČKOVÁ, Zuzana; ŠMEJKALOVÁ, Markéta; TLUSTÁ, Markéta; VELEHRADSKÁ, Monika. *Životní styl kolotočářů a trhovců* [online]. Hospodářská a kulturní studia (HKS), Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2014 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/zivotni_styl_kolotocar_u_a_trhovcu
7. CASPAR, Georgina L., Navneet K. DHAND, Paul D. MCGREEVY a Kathleen R. PRITCHETT-CORNING, 2015. Human Preferences for Conformation Attributes and Head-And-Neck Positions in Horses. *PLOS ONE* [online]. **10**(6) [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1371/journal.pone.0131880. ISSN 1932-6203. Dostupné z: <https://dx.plos.org/10.1371/journal.pone.0131880>
8. CLARK, R., *Savages Limited: A Short History 1850-1964*, (Modern Press, Norwich, 1964).
9. ČÁP, Jan, Byznys lunaparkových nomádů. In: *Lidovky.cz* [online]. 16.05.2009 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/noviny/byznys-lunaparkovych-nomadu.A090516_000081_ln_noviny_sko
10. ČECHŤICKÝ, T., 2013. Krev na české pouti. [online]. [cit.20.2.2019]. Dostupné z: http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/kauza/krevna-ceske-pouti_24678.html
11. DALLA COSTA, E, F DAI, D LEBELT, P SCHOLZ, S BARBIERI, E CANALI, AJ ZANELLA a M MINERO, 2016. Welfare assessment of horses: the AWIN

- approach. *Animal Welfare* [online]. 25(4), 481-488 [cit. 2019-04-16]. DOI: 10.7120/09627286.25.4.481. ISSN 09627286. Dostupné z: <http://www.ingentaconnect.com/content/10.7120/09627286.25.4.481>
12. EDWARDS, H. Elwyn, 1995. *Obrazová encyklopedie koní: [nejvýznamnější světová plemena, jejich historie a moderní užití]*. Praha: Cesty. ISBN 80-7181-060-6.
  13. Farm Animal Welfare Council, 2009: *Farm Animal Welfare in Great Britain: Past, Pre-sent and Future*. Databáze online [cit.6.4.2019]. Dostupné na: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/319292/Farm_Animal_Welfare_in_Great_Britain_-_Past__Pre-sent_and_Future.pdf
  14. HALL, Carol, Nia HUWS, Cassie WHITE, Elizabeth TAYLOR, Heather OWEN a Paul MCGREEVY, 2013. Assessment of ridden horse behavior. *Journal of Veterinary Behavior* [online]. 8(2), 62-73 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1016/j.jveb.2012.05.005. ISSN 15587878. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1558787812000779>.
  15. HEMSWORTH, Lauren M., Ellen JONGMAN a Grahame J. COLEMAN, 2015. Recreational horse welfare: The relationships between recreational horse owner attributes and recreational horse welfare. *Applied Animal Behaviour Science* [online]. 165, 1-16 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1016/j.applanim.2014.11.019. ISSN 01681591. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0168159114003062>
  16. HÖTZEL, Maria J., Michele C. VIEIRA a Denise P. LEME, 2019. Exploring horse owners' and caretakers' perceptions of emotions and associated behaviors in horses. *Journal of Veterinary Behavior* [online]. 29, 18-24 [cit. 2019-04-16]. DOI: 10.1016/j.jveb.2018.10.002. ISSN 15587878. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1558787818301102>
  17. LESIMPLE, Clémence, Carole FUREIX, Emmanuel DE MARGERIE, Emilie SÉNÈQUE, Hervé MENGUY, Martine HAUSBERGER a Georges CHAPOUTHIER, 2012. Towards a Postural Indicator of Back Pain in Horses (*Equus caballus*). *PLoS ONE* [online]. 7(9) [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1371/journal.pone.0044604. ISSN 1932-6203. Dostupné z: <https://dx.plos.org/10.1371/journal.pone.0044604>
  18. LIESTMANOVÁ, L. Better Business: Starting a Hand-Led Pony Ride Business (PDF) [online]. [cit.2.4.2019]. Dostupné z: https://safeagritourism.org/wp-content/uploads/starting_handled_pony.pdf

19. MAŠEK, J. *Karel Helfer jezdí na Matějskou pouť už 44 let - Já jsem kolotočář!*. 2008 | Aha - online magazín plný žhavých drbů ze showbyznysu | Ahaonline.cz [online]. [cit.16.04.2019]. Dostupné z:
<https://www.ahaonline.cz/clanek/zhave-drby/21909/karel-helfer-jezdi-na-matejskou-pout-uz-44-let-ja-jsem-kolotocar.html>
20. MCGREEVY, Paul, Amanda WARREN-SMITH a Yann GUIARD, 2012. The effect of double bridles and jaw-clamping crank nosebands on temperature of eyes and facial skin of horses. *Journal of Veterinary Behavior* [online]. **7**(3), 142-148 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1016/j.jveb.2011.08.001. ISSN 15587878. Dostupné z:
<https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1558787811001432>
21. MCGREEVY, Paul, Amanda WARREN-SMITH a Yann GUIARD, 2012. The effect of double bridles and jaw-clamping crank nosebands on temperature of eyes and facial skin of horses. *Journal of Veterinary Behavior* [online]. **7**(3), 142-148 [cit. 2019-04-16]. DOI: 10.1016/j.jveb.2011.08.001. ISSN 15587878. Dostupné z:
<https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1558787811001432>
22. MEYER, H, 1999. Eye diseases and blindness in pit horses- a retrospective analysis. *Pferdeheilkunde Equine Medicine* [online]. **15**(1), 38-40 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.21836/PEM19990105. ISSN 0177-7726. Dostupné z:
<http://www.pferdeheilkunde.de/10.21836/PEM19990105>
23. MEYER, H, 2004. Horse powered machines. *Pferdeheilkunde Equine Medicine* [online]. **20**(6), 549-554 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.21836/PEM20040609. ISSN 0177-7726. Dostupné z: <http://www.pferdeheilkunde.de/10.21836/PEM20040609>
24. MIHOLA, Jiří, ed., 2010. *Na cestě do nebeského Jeruzaléma: poutnictví v českých zemích ve středoevropském kontextu*. Brno: Moravské zemské muzeum. ISBN 978-80-7028-359-2.
25. MILLS, D. S. a K. J. NANKERVIS, 1999. *Equine behaviour: principles and practice*. Malden, MA: Blackwell Science. ISBN 0632048786.
26. NAGY, Krisztina, Anikó SCHROTT a Péter KABAI, 2008. Possible influence of neighbours on stereotypic behaviour in horses. *Applied Animal Behaviour Science* [online]. **111**(3-4), 321-328 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1016/j.applanim.2007.06.006. ISSN 01681591. Dostupné z:
<https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0168159107001992>
27. OOSTERLINCK, Maarten, Frank GASTHUYNS, Willem BACK a Frederik PILLE, 2013. Does long-term unilateral circling affect locomotor symmetry in ponies used for

- carousel rides?. *The Veterinary Journal* [online]. **198**, e143-e146 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1016/j.tvjl.2013.09.049. ISSN 10900233. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1090023313004772>.
28. ROBERTS, Kirsty, Andrew J. HEMMINGS, Sebastian D. MCBRIDE a Matthew O. PARKER, 2017. Causal factors of oral versus locomotor stereotypy in the horse. *Journal of Veterinary Behavior* [online]. **20**, 37-43 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1016/j.jveb.2017.05.003. ISSN 15587878. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1558787817300448>
29. ROCHAIS, C., C. FUREIX, C. LESIMPLE a M. HAUSBERGER, 2016. Lower attention to daily environment: a novel cue for detecting chronic horses' back pain?. *Scientific Reports* [online]. **6**(1) [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1038/srep20117. ISSN 2045-2322. Dostupné z: <http://www.nature.com/articles/srep20117>
30. SINISCALCHI, M., B. PADALINO, R. LUSITO a A. QUARANTA, 2014. Is the left forelimb preference indicative of a stressful situation in horses?. *Behavioural Processes* [online]. **107**, 61-67 [cit. 2019-04-14]. DOI: 10.1016/j.beproc.2014.07.018. ISSN 03766357. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S037663571400165X>
31. STRAKOVÁ, M: *Vzhůru na Shetlandy!* Jezdectví, listopad, 2006, s. 59 – 62.
32. ŠVEC, P., 2007. Novinka na Matějské: sleva pro rodiny. MF Dnes, příloha Praha, 23. 2. 2007, strana C3. [online]. [cit.20.2.2019]. Dostupné z: <https://www.mfdnes.cz/ctecka.aspx?d=23.02.2007&n=MFD&e=C03>
33. VÁVRA, J., 2017. Pit pony - zapomenutí čtyřnozí horníci [online]. [cit.2.4.2019]. Dostupné z: <https://www.priroda.cz/clanky.php?detail=2933>
34. WEBSTER, John, 2005. *Animal welfare: limping towards Eden: a practical approach to redressing the problem of our dominion over the animals*. Ames, Iowa: Blackwell Pub. ISBN 1405118776.
35. WEBSTER, John, 1999. Welfare: životní pohoda zvířat aneb Střízlivé kázání o ráji. Nadace na ochranu zvířat, 264 s. ISBN 80-238-4086-X.

6 Elektronické zdroje

1. Veřejná vystoupení a svody zvířat | Státní veterinární správa. Státní veterinární správa [online]. [cit.16.4.2019]. Dostupné z:
<https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/verejna-vystoupeni-a-svody-zvirat/>
2. Ochrana zvířat při veřejném vystoupení (Ochrana zvířat, eAGRI). [online]. [cit. 16.04.2019]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/aktualni-temata/verejna-vystoupeni-a-chov-zvirat/ochrana-zvirat-pri-verejnem-vystoupeni.html>

7 Zdroje obrázků

Obr. 1: Le manège à chevaux, Dans SIMONIN, Louis. La vie souterraine ou les mines et les mineurs, 1867. [online]. Dostupné z:

<https://journals.openedition.org/insitu/docannexe/image/12121/img-4-small480.jpg>

Obr. 2: “Little Tick,” a favourite pit pony. England in 1913. [online]. Dostupné z:

<https://www.horsejournals.com/popular/history-heritage/ghosts-coal-mines>

Obr. 3: autor Harry Lime, (4.11.2012). [online].

Dostupné z: <https://topiclessbar.wordpress.com/2012/11/04/the-third-man-ferris-wheel-vs-the-crazy-weird-vienna-pony-carousel/>